

BOLETIN do COLECTIVO FEMINISTA INDEPENDENTE GALEGO.

EDITORIAL

Para sorpresa de escépticos A Saia volta a estar na rúa. Sabemos que o número anterior foi bastante froxo se o comparamos coas expectativas que tiña-mos, porque pretendiamos elaborar un boletín que incluíse toda unha serie de temas que no terreo do feminismo están en pleno e continuo debate, no anejo de atopar e asumir un espacio que só as mulleres nos corresponde e só nós podemos reivindicar.

Este é un boletín feito POR e PARA as mulleres e queremos que o debate se amplíe a tódalas que estades interesadas nel, e así partindo de nós mesmas construir e vivir un feminismo diferente. En isto consiste a nosa Independencia.

No mes de xuño celebráronse as III Xornadas do Feminismo Independente en Euzkadi. Despois de dous anos e medio dabámonos cita en Donostia, e púdemos comprobar con satisfacción que cada vez somos más as mulleres que camiñamos por ese viéiro do Feminismo. Reunidas durante catro días, cunha organización (guarderías, comedores, exposición de librerías feministas, actos culturais e, por suposto, festas) que desde aquí agradecemos ás compañeras de Donostia, púdemos contactar tódalas mulleres do estado nun ambiente de convivencia e seguir debatendo temas que veñen sendo unha constante dende o nacemento do Feminismo Independente como son: Organización, métodos de loita e análises, violencia, sexua-

lidade, poder, relacións persoais, nacionalismo... Este ambiente de convivencia mencionámolo porque para nós ten tanta importancia como o debate teórico, e é que queremos ir más alá dunha teoría (como o demostramos nestas xornadas) queremos reivindicar un xeito de vivir. Esta nova filosofía da vida do Feminismo Independente pon en cuestión todo, e non queda excluída a forma de loitar contra as agresións infrinxidas contra a muller. Non falamos de métodos de loita, porque non queremos métodos; coidamos que só nos queda rachar coas formas tradicionais de loita. Esa ruptura de esquemas e as reaccións consecuentes vivímosla moi claramente no caso da violación de Gemma Moure por un policía municipal (atopándose esta detida) en Santiago de Compostela. Asistimos ó Pleno do Axuntamento, non buscando

a solución a este problema, e sí en solidaridade con esta muller; e comprobamos que aquilo era unha farsa, pois tiña máis prioridade temas como o axardinamento dunha praza có tema da violación. Nós, aínda que sabemos que hai unha rixidez na orde dos temas a tratar, esiximos que se tratase como PRIMEIRO PUNTO. Ante a negativa evidente, boicoteámo-lo Pleno de forma inusitada (globos, confettis, serpentinas...). Aínda que poida parecer, non estabamos a celebrar nada, só utilizamos este xeito de protesta "festivo" para que toda a sociedade se enterase de que hai violacións e tamén policías violadores, e que nós non consentimos que se trate isto coma un punto máis, nin sexa unha nota anecdótica na prensa. Coidamos que polo menos conseguiremos o noso obxectivo: pasar, de ser unha noticia cativa nun xornal, a ocupar páxinas enteiras; romperlle os esquemas a tódolos concelleais desde os da dereita férrea á esquerda máis radical. Pero, señoras-e-s do Axuntamento: ¿é que podemos responder por cauces normais á violación? Non podemos senón recordar-lles aquilo de "Porque a violación é un acto de poder, e o poder é unha violación" i iCONTRA TODO PODER!!!

Sumario

- 1.- Editorial
- 2.- O Fonambulista
- 2 - 3.- Entrevista: Genoveva Rojo
- 4 - 5.- Apuntes sobre feminismo independente.
- 6.- Vixxe ao fondo das urnas.
- 7.- O desejo da palabra
- 8.- Un pouco de todo

O FONAMBULISTA KAROL WOTYLA

Pasaron as eleccións e outro circo comenzaba, éste tan só cun protagonista de moitos anos de arameo e de moitos anos entre o público. Actuou cás que todo o mundo e despois de andar polas Españas veu de pelegrín a Galicia, pero antes de que chegara, os medios informativos esgallitábanse todos anunciando feitos e proezas, métodos necesarios pra unha mellor visión, e por suposto, tachando de subversivos terroristas a todos aqueles que estaban contra deste circo, chegando mesmo a metelos na cadea, facéndoos permanecer nela até que se foi, e todo por poñer pancartas, ou espallar folletos, explicando a verdade desta visita tan supostamente desinteresada.

Pero estes facciosos cubriron as Igrexas de publicidade, e dous días antes da actuación as estradas por onde él pasaba estaban cubertas de bandeiras españolas e do Vaticano, grandes pancartas cos lemas de "Totus Tuus", "Juan Pablo te queremos", etc. Tanta publicidade fixo que os paisanos esperáranlo polo camiño de Santiago, cando o seu primeiro número foi vir polo aire e para máis "inri" non era de verdade, pois viña gardado nunha urna.

Con todo, este pobo, escéptico ás condicións climatolóxicas, decidiu face-los bocadillos, armarse de paraugas, chuvasqueiros, mantas e tamén de valor para aparecer algúns ás oito da noite na Labacolla, argallando de maneira que estiveran en primeira fila e non perderse o número completo que sería ás 10 da mañá do día seguinte. A entrada no circo era triunfal, baixábase do

autobús, e comenzaban a ofrecer pegatinas, bandeiras españolas, pañuelos coa cor do Vaticano, logo postos de donuts, confettis, globos, libros coas hazañas espirituais non as bélicas... Pero esta xente mansa e obediente case aparentando ir todos de coca (droga) non facían caso a ningún tan só o xefe do grupo que dirixía os ensaios das cancións do circo, namentres corrían aturulladamente pola estrada do aeroporto de tal xeito que unha vez alí non se podía sair, iso sí, podiase sair a mexar ós wáteres públicos instalados nos arrededores. Aínda que calquera necesidade de tomar algo era subsanada por Coca-Cola que distribuía para a cantidade de fans colexiais que pelegrinaban co actor por tódolos lados que andivera; e á menor cor rubia ou bandeira galega, exclamaban "estos rojos". Pero a estas mozas de coco fráxil, corpo coqueto e ágil, bastáballes vasos de Coca-Cola pra sorrir misticamente agachando esa emoción de ir nunha manifestación que xuntara máis xente ca ningunha en toda a historia, tanto era así, que nos querían facer tragala cantidade de 500.000 persoas, cando non chegou a alcanzar a metade.

Esta xente que entonaba cancións con letra de misa e música de rianxeira, ían deixando paso á actuación do fonambulista que consistía en un continuo levantamento de brazos acompañados de palabras ditas deste xeito: "O matrimonio é unha comunidade de amor indisoluble" ou outras que dicfan "... falar dos dereitos fundamentais do home, se este non protexe ou chega mesmo a facilita-los medios ou servicios privados ou públicos...", refíndose ó aborto.

iPero Karol! ¿Cómo van aborta-las tuas nenas se ven ó home como un ser pecaminoso antes do matrimonio? porque despois del ¿para que se van separar se te teñen a tí de Celestino, e se non estas tí é Deus, e por se este tampouco chega, está o masoquismo?. Aínda que algunha cae, porque che direi que as tes moi pouco controladas, e moitas se che escapan a abortar baixo a tutela oculta dos seus pais que outras veces as fan casar obrigatoriamente. ¿Que pasou con éstas, Karol? ¿Quizáves foi un resballo? Pois ides ter que cambiarlles os chans as Igrexas porque xa non só o fan a este nivel senón con toda a hipocresía política que vos traedades.

O que non dou entendido é porque a maioría dos crentes teus son mulleres. ¿E quizaves pola represión sexual coa que tí e os teus cómplices atemorizades a todas elas concedéndolles compasivamente o perdón ós resbalos nomeados? ¿ou é unha institución que forma parte desta sociedade que apalea constantemente a tódolos extremistas e que fai que siga en pé esta institución familiar manipulada. Sí, penso que é certo. Seguidesnos apaleando.

iAn! graciñas por non facerlles caso a iso de que te quedaras; xa sabes, ou son moi noviñas ou moi carrozonas.

C.R.

FALAMOS CON GENOVEVA ROJO MULLER, LOUCURA E FEMINISMO

A raíz da semana de psicoloxía sobre a familia, Genoveva Rojo deu unha conferencia que se titulaba "Muller e loucura". Aproveitámolo feito para saber as súas impresións non só do tema de que falou, senón tamén do feminismo en xeral.

COLECTIVO FEMINISTA: Ti dicías nun artigo publicado no "Viejo Topo" que a frase popular "tódalas mulleres están tolas" a aceptarías como feminista e como traballadora da Saude Mental, e explicabas que tódalas mulleres lévamo-lo xerme de tolemia directamente relacionada con esa experiencia de opresión específica a que o sistema patriarcal nos somete día tras día, e matizabas: "pois si, a tolemia é silencio, sufrimento, illamento e falta de identidade, isto vai xunguido a historia de calquera muller, sobre todo as pertencen-

tes á clase traballadora..."

Quixeramos pois que nos comentaras qué se considera enfermedade mental na muller e como incide nela.

GENOVEVA ROJO: Mira, isto vese moi ben por exemplo coa agresividade. Calquera manifestación de agresividade está moito más estigmatizada na muller ca no home. Hai unha represión de agresividade na muller que lle causa trastornos psicolóxicos; no home a sociedade ve ben estas manifestacións e ás veces potencias como unha reafirmación de masculinidade. Todo isto fai que a muller proxecte a

agresividade sobor de sí mesma dando orixe ás depresións, anorexias, bulimia...

C.F.: Sería importante que falaras das causas dos trastornos mentais que sufren as mulleres, se podes, resumilo as causas que ti coidas fundamentais.

G.R.: A causa está na opresión e as contradicións que aparecen nun momento determinado, no que as causas de opresión non son claras e absolutas, son contraditorias, porque teñen interiorizados deseños de outras cousas, así aparecen conflictos psicolóxicos cando ven as posibilidades de algo diferente. Se unha mu-

ller non admite esa posibilidade é cando xorde a frustración, hai algo que se pon a funcionar, ás veces é unha crise. Así, hai psicoses, situacións de falta de autonomía persoal, cando aparece a crise porque a contradición está a flor de pel, así unha filla ou fillo moi dependente que ten unha necesidade de libertade, aparécenlle delirios porque é incapaz de asumí-las contradicións e resolvelas de xeito normal.

Penso que isto había que explicalo en cada caso individual, pero en xeral hai analizado, nas historias clínicas das mulleres, situacións tan similares que explican o xeito de enfermar. Ocórreseme outro exemplo, as depresións. Están ligadas a determinadas formas de conducta e a un xeito de entende-la vida que nos inculcan. Chega un momento que non hai posibilidade de solventa-lo conflicto máis ca reprimídonos, que é un xeito de agresión indirecta porque claro, a muller que está deprimida, estalle dicindo ó home e ós fillos que está mal, dillo de maneira tan xeral que ós membros familiares resultalles doado eludi-la crítica.

C.F.: Pasando agora ó ámbito do manicomio, fálanos das mulleres internadas, do seu tratamento e como ves ti a experiencia que estades a levar no psiquiátrico de Jaén.

G.R.: Estáse a levar unha experiencia de reforma psiquiátrica cunha serie de puntos fundamentais, como por exemplo a destrucción do manicomio como alternativa, iso supón a rehabilitación das enfermas crónicas que alí hai e que pasa por un traballo coas familias na comunidade, e logo o tratamento de novos conflictos que xorden nas persoas que están o arredor da persoa problematizada... Isto estase vivendo aquí coma unha experiencia revolucionaria pero xa é bastante antiga, por exemplo en Italia, que chega mesmo a haber unha lei que cuestiona o manicomio.

Con respecto ó tratamento da muller, hai un xeito de entende-la psiquiatría desde unha perspectiva feminista. (De feito a terapia familiar provén do Movemento Feminista). Ben, pasando ó psiquiátrico, están claras as diferencias, non nos tratamentos farmacolóxicos, biolóxicos, senón en canto ó traballo, funcionamento do pabellón, etc. Así eu interpreto como que, as mulleres están más afeitas a estar pechadas na casa, o manicomio non o viven como un sentimento de perda vital, prós homes é moito más castrador; os pabellóns de mulleres son moito más agradables, hai un hábitat moito más cuidado: fan limpeza, teñen adornos,... en fin, más capacidade expresiva. De feito, cando comenzámos-las asambleas nos pabellóns de mulleres, falábame, pelexaban, etc. había más vida ca nos dos homes. Por outra banda está a contrapartida, que cando comenzaban os cambios, as mulle-

res varían menos, esfúmanse menos cós homes, aínda que están as portas abertas, pero de feito, seguen chamándolle "esfumarse", porque o viven así...

C.F.: Pasando ó tema do Feminismo, ¿cómo ves tí hoxe o movemento feminista?

G.R.: Penso, en contra do que se dí, que o feminismo non está en crise, o que sí está é a sociedade española. En tanto a plantexamentos políticos globais, ningún plantexa solucións radicais, excepto o movemento feminista con seus más e os seus menos estamos aí. Hai un desencanto que non queda xustificado, penso que traballando de moitas maneiras (porque coido que as mulleres plantexámo-lo traballo de forma heteroxénea, cada grupo respondendo a situacións concretas) e sen plantexarnos grandes alternativas porque realmente temas como o aborto, a loita contra o patriarcado, loita por reformas, etc., non é más có primeiro paso, e o feito de que cada vez hai máis grupos, demostra que hai un sentimento xeral de moito interés pola loita das mulleres e que vai seguir para adiante.

O feminismo independente ten unha alternativa aberta que o feminismo de partido non ten neste momento, a pesar de que as mulleres dos partidos seguen controlando esferas pero quizais en tanto mantén unha situación de dobre militancia que é moi limitadora (a nivel simplemente de tempo), nós temos aberto o camiño que está por ver cal vai ser, e que existe unha inquietude, que se traballa e que xa non é coma antes, hai cousas que a non se poden dicir, e que si se din, teñen unha determinada consecuencia, e coido que iso é fundamental e é unha realidade ata nos sitios más apartados do mapa. Agora a xente plantexa cousas que hai dous ou tres anos eran impensables e

son persoas que non teñen nada que ver con ningún movemento, homes e mulleres, e conseguímolo en ben pouco tempo.

C.F.: ¿Non cres que o movemento feminista chega a un número bastante limitado de mulleres, esquercéndose de atraer a máis amplos sectores?

G.R.: Unha tarefa de captación como poden face-los partidos políticos, ou calquera tipo de organización tradicional, prodúcemelos tal horror, que o plantexarme ó tema non me atrae. A xente irase achegando dun xeito natural si lles interesa ó tema; non é doado que se consegua unha organización que non pase por espacios comúns de traballo ou de interés. O levar a cabo unha campaña de captación véxoo inviable, é moi difícil conectar con mulleres que non teñen o mesmo ritmo de vida, por exemplo, a muller rural.

C.F.: Sabemos de matrimonios que se separaron porque as mulleres levaban a práctica unha serie de plantexamentos feministas, ¿supón un problema difícil de levar, para unha muller con plantexamentos feministas, ter relacións heterosexuales?

G.R.: E unha contradición. Hai unha cousa que está clara e é que non se pode inventar o desexo por unha muller, podes potenciar determinadas situacións, pero con unha historia de heterosexualidad clara é difícil. Entón, por unha parte, non te entedes cos homes, e por outras, coas mulleres enténdeste pero hai unha sensación de que algo falta. Despois se te atopas cun home co que podes entender revalorízalo moito, dada a situación de afogo en tanto a plantexamentos.

C.F.: ¿Que postura tes cara ó feminismo da diferencia?

G.R.: O feminismo da diferencia é moi unificador, non ten unha líne clara. O escrito sobre do tema é moi diverso, coido que hai unha certa necesidade de revalorización de determinadas cousas das mulleres despois de matizalas dunha maneira crítica e vén sendo o punto de partida nun espacio a analizar. Véxoo más coma punto de partida que como realidade; somos diferentes, vivimos diferente, formas de entende-la vida diferente... Asumir isto, tenta de esbozo, ver cales das cousas nos parecen liberadoras e cales non é rachar con esa suposta igualdade, non se sabe moi ben de quen, pero que en definitiva suponse que do home.

Aquí o Feminismo Independente está ligado a unhas motivacións político-históricas que noutros países non se dan. A partir das Xornadas de Granada, as mulleres do MC idearon o fantasma de ser nosas inimigas, decidiron o da igualdade, e coido que obligaron a aclarar o outro término, isto a nivel anecdótico. A nivel teórico avanzouse pouco no feminismo da diferencia.

Inicialmente chamábanse "Independentes" ós grupos de mulleres ou ás mulleres que dentro do Movimento Feminista do Estado Español non militaban nun partido.

As contradicións internas do Movemento entre feministas de partido e feministas sen partido fanse insuperables, de xeito que un sector cada vez maior asume o calificativo de independente como forma de identificación e como posibilidade de recoñocérense, e falaren dos temas que realmente lles interesan; temas tachados amiúdo de individualistas ou pertencentes á esfera do privado e relegados ata agora do ámbito dos "grandes temas sociais". Trátase de sexualidade, relacións persoais, cuestionamento do sistema de poder, das xerarquías, etc.

Xurdiu entón, dunha necesidade de recuperar un espazo propio (no sentido de que o Feminismo sempre foi concebido como independente, pero foi feito dependente) para segui-lo seu proceso. Non se trata dunha nova tendencia senón da necesidade que sentiu un sector do Movemento de recoñecerse, identificarse, e de rescatarse da mistificación do Feminismo dentro do movemento. A partir de aquí, o Feminismo Independente foi acusado de sectario por ter atentado contra o dogma da unidade do movemento. Antes de seguir, hai que aclarar que esta acusación ten a súa orixe na confusión de Feminismo con Movemento. Feminismo-filosofía-forma de vida-teoría, etc. con Organización. Proba diso é que o Movemento non rachou; nel seguen a convivir as diferentes concepcións. Tampouco rachou ningunha unidade ideolóxica xa que sempre houbo diversas tendencias.

En opinión de Lola Luna, a necesidade de declararse independente vén dada polo estancamiento teórico no que se atopaba o Movemento que, por outra parte, viuse aumentado numericamente ó teren integrado os partidos de esquerda parte dos plantexamentos feministas. Pero o Feminismo, como forma de vida, só era entendido por un sector minoritario. O feito de que un sector maioritario faga a súa análise a partir dunha teoría tan elaborada como a marxista incapacita para entender o Feminismo en profundidade ou desde a raíz, de aí o estacemento do discurso feminista.

Nas "II Jornadas de la Mujer" (Decembro 79) en Granada, xorde o Feminismo Independente con máis de mil mulleres que se reuniron aparte, seguindo deba-

APUNTE FEMINISMO IN

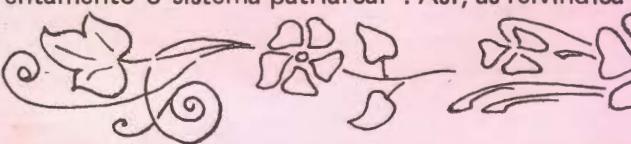
tes paralelos. A partir deste momento, o Feminismo Independente organízase, non arredor dun programa, pero sí, en encontros e convocatorias concretas. En dous anos e medio de vida, tres Xornadas: Barcelona (outubro 80), Vigo (Xuño 81), Donostia (Xuño 82).

Hai que dicir que o F.I. aglutinou nas súas convocatorias a mulleres marxistas e non marxistas. Por outra parte nas Xornadas de independentes non foi rexeitado o método de análise diálectica-marxista senón que se plantexou a necesidade dun método interdisciplinario -propriamente feminista- a partir do materialista, sicolóxico, de autoconsciencia etc.

Considerouse en todo momento que a estructura básica da opresión das mulleres é o Patriarcado: sistema de poder que se exerce sobre a muller en base á súa diferencia de sexo e á súa capacidade reproductora, e que se manifesta no político (Institucións) no económico (sendo a reproductora da forza de traballo e a productora na economía doméstica a través da familia) e no social (situándoa na estrutura social en relación ó home a que pertence) e no cultural (marxinándoa). O Feminismo ten que se-la resposta ó sistema patriarcal. Tódalas respostas que o poñan en cuestión son respondas feministas.

Volvendo ó de antes, non se trata dun novo feminismo: a "ruptura" ten a súa razón de ser. E obvio que, nunha etapa que vai desde o 75 ó 79 converxeron no feminismo mulleres con diferentes concepcións que, ó chegar o momento do debate sobre a problemática de fondo do feminismo, fixo que xurdira a disxuntiva entre o enfoque feminista reivindicativo e o enfoque do feminismo como alternativa global á sociedade. Este debate non se plantexaba abertamente, senón como consecuencia de problemas concretos -campañas, actos, enfoque dos mesmos, posición a adoptar diante de determinados acontecementos políticos... -que facían intuíllas contradicións de fondo. E lóxico que isto teña sido así e que chegase, mesmo a haber enfrentamentos. Moitas mulleres que quixeran loitar contra o sistema tiñan pasado antes pola escola "política" que pola escola "feminista", con convencemento de que a clase obreira tiña que dirixi-lo proceso revolucionario, chocando abertamente coas mulleres que tentaban unha nova expresión do Movemento Feminista- considerando que a nosa loita non concluirá con "cambio" nin ten porque agardar por ningunha revolución.

No discurso feminista destes anos (75-80 pódense ve-los influxos do Marxismo e do Movemento Obrero que son inadecuados pró feminismo radical, como dí Carla Lonzi:... "o proletariado é revolucionario no seu enfrentamento ó capitalismo, pero reformista no seu enfrentamento ó sistema patriarcal". Así, as reivindica-

SOBRE EPENDENTE

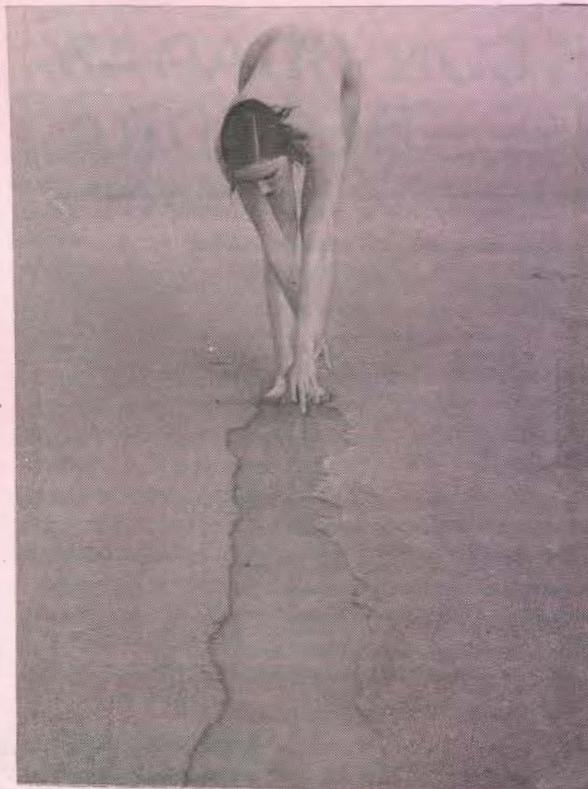

cións das mulleres ata o ano 80 eran arrincando das sufraxistas- igualdade ante a lei; igual traballo, igual salario; non discriminación polo sexo; divorcio, contracepción, e aborto.

Chegado este momento, o sector rupturista de Granda cuestiona o lugar que lle fora adxudicado pola esquerda no proceso de cambio, negándose a seguir sendo un sector máis da sociedade cunha problemática máis, aclarando que a loita feminista non pasa exclusivamente pola loita dos dereitos da muller. Négase, nunha palabra, a acepta-lo feminismo que lle venderan os partidos. Cuestiónase se a loita por esos dereitos é en esencia feminista. A resposta tivérona ó pouco tempo, pois sin ir máis lonxe, o divorcio chegou-pola propia evolución do proceso político, o aborto chegará... os anticonceptivos van en aumento. Pensamos que isto é unha mostra clara de que tales reivindicacións foron asumidas polos partidos de esquerdas (moi no seu lugar) nos seus programas. Non é, pois, o fin ó que teñen que ir canalizados os nosos esforzos e enerxías: Desde o feminismo non se pode legaliza-lo aborto: non podemos pedi-la legalización dunha agresión (estariamos ademais, legalizando un único modelo de relación sexual imposto). Pedimos, en tal caso, a despenalización, que non é o mesmo, para as mulleres condenadas por abortar.

Está claro que este tipo de loita, por outra parte, só reivindicativa, plantexaba problemas a moitas feministas que -afástándose dela, e desde o Feminismo Independente- reprantexaron a problemática da muller con outros postulados.

Coincidindo coa crise de Granda aparece o chamado Feminismo da Diferencia. As primeiras noticias chégannos de Francia e Italia cos libros de Irigaray, Annie Leclerc e Carla Lonzi. Este novo elemento introducido no discurso feminista (que falaba de que as mulleres e os homes non somos iguais, de que moitas mulleres non queremos ser iguais a eles nin ós seus valores) foi terxiversado e interpretouse como un intento de "volta para a casa" á feminidade tradicional. Este feminismo de Diferencia non chegou a ser unha tendencia nin unha teoría, foi, iso sí, un punto de partida para moitas feministas; unha etapa de reafirmación que apuntaba cara este outro feminismo. A etapa da emancipación, da igualdade quedouatrás para moitas de nós. De tódolos xeitos, a diferencia é un elemento a engadir na análise feminista. O sistema patriarcal aséntase nela, e baixo del véñse configurando parte da historia e da cultura da muller, na esfera do privado. E necesario considera-la diferencia para revolucioná-lo feminismo, para iniciar -desde a orixe da opresión- o cambio.

Certo é que existe un lugar para as reivindicacións dos dereitos que aínda se nos negan, pero pensamos que as enerxías feministas teñen que dirixirse sempre contra o sistema patriarcal e, ó tempo, cara á liberación persoal. ¿Cómo?. O reto é elaborar unha teoría propia a crear unha política peculiar que esboce camiños inéditos, perdendo un pouco a práctica política, tomada ata agora dos vellos usos. Aquí estamos atrancadas. Neste proceso de construción non nos serven as formas e obxectivos tradicionais do Movemento.

O longo destes case tres anos ensaiamos camiños lonxe da organización férrea, das xerarquías, do mando, do proselitismo... Como dirían as queridas compañeiras italianas de "Rivolta Femminile" "Nós buscámolo autenticidade do xesto de rebelión, e non a sacrificamos nin á organización nin ó proselitismo".

Este cambio de acción que leva consigo o Feminismo Independente é difícil de aceptar por sectores do Movemento que seguen o discurso da "igualdade", pero hai que admitir que é unha realidade que moitas mulleres collemos por este camiño, buscando unha alternativa feminista diferente e menos deteriorada, que leve en si outra dinámica. As mulleres etán fartas de ir ó feminismo a escutar contidos repetitivos, e a sufrir reunións gastadas e queimantes. Dicimos isto porque sabemos da existencia doutra dinámica -ainda non claramente definida- que se vai facendo ó tempo que se vive, se reflexiona, e se debate.

Pensamos que o feminismo -confirmada a ruptura con "Padr. partido"- volta ó seu sentido orixinario. Vaise facendo a sí mesmo e por onde as propias mulleres o guian, afastándose -cada vez máis- do feminismo-programa-reivindicación-salvación de masas de mulleres.

Eleccións do 28 - 0 AS CONVIDADAS DE PEDRA

Hai dous meses que se celebraron unhas eleccións a nivel estatal co fin de elixir ás persoas que gobernarán, fora calquera anomalía, durante catro anos. Nin isto nin o triunfo por abrumadora maioría do Partido Socialista Obrero Español supón ningunha novedade. O motivo deste traballo é moi outro, partir do feito electoral e dos resultados para analizar un pouquín o papel das mulleres ó través deste proceso. Sirvan de adianto uns datos: a muller española ten dereito ó voto desde que Ilo otorgou a Constitución da República, aló polo ano 1.931. Dende entón, en 51 anos, tan só dúas mulleres chegaron a ter nas súas mans sendas carteiras ministeriais, a primeira durante a República, foi a histórica Federica Montseny; e a segunda foi Solidad Becerril no derradeiro goberno da UCD. Esto da idea do que se avanzou en representatividade ó longo de medio século. Agora mesmo o chamado sexo femeñino compón máis da mitada da poboación española. Non forma parte do goberno e dos trescentos cincuenta escaños parlamentarios tan só ocupa dezanove dos que dezaseis pertenecen ó PSOE, dous a AP e un ó PNV.

A CAMPAÑA FOI UNHA FESTA

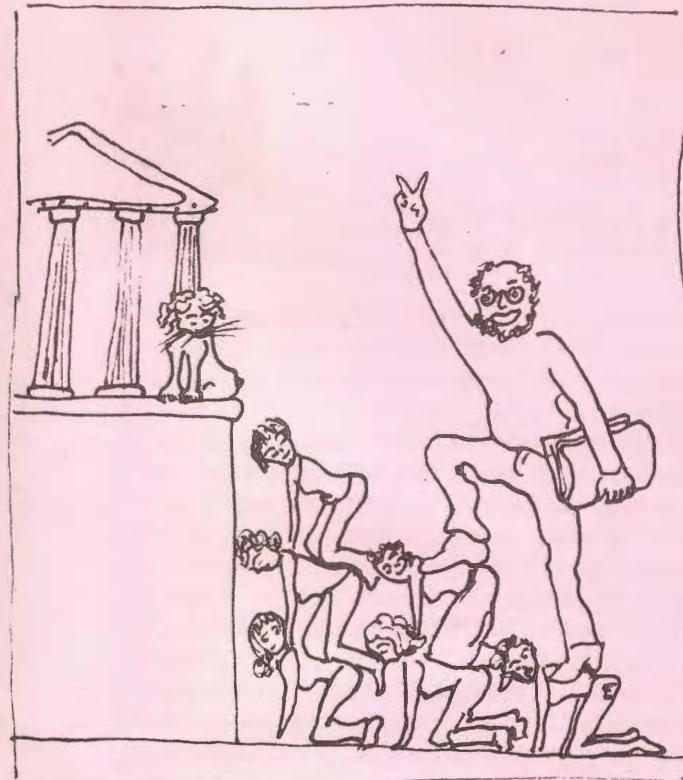
Efectivamente, a campaña foi unha festa. Do papel que xogaron as mulleres dos líderes pódese decir que a dereita actuou en consecuencia e colocouna no papel que lle corresponde. Non fai falla facer alusións pra recordar cal foi este papel. Somente se pódé mencionar que polo menos nos partidos maioritarios, non se viu a ningunha muller na tribuna de oradores.

Destes partidos maioritarios que entraron na contienda non houbo ningún que atendera ben á custión feminina nin que tivera no seu cumio central a un número de mulleres polo menos equiparable ó dos homes. Só hai un partido que recolla estas condicións, o "Partido Feminista" de Lidia Falcón que está composto por mulleres e que non se presentou ás eleccións. No caso de facelo, presumiblemente, non chegaría ó Parlamento.

Outro punto lles é común, todos trataron a custión feminina con oportunismo. Cada un deles sabe perfectamente o importante que é atraerse a un electorado que se algunha vez chegara a actuar unido desbarataría calquera opción política. Desde logo non lles supuxo moito trabalho tendo en conta que a muller en xeral, e a galega en particular, está afeita a votar o que vota o seu home ou o que a xente que está arredor dela lle aconseña que faga. ¿A qué se debe este comportamento? Sería longo analizado pero pódense apuntar algunas cousas, o aillamento no que se move a miúdo: o home, os fillos, e as catro paredes da casa; a falta de cultura e concienciación xa que se preocupa polos feitos cotiáns que lle rodean sen ir mais alá. Flotando inconscientemente por enriba disto: a secreta convicción de que para ela non vai cambiar nada áinda que vote a quen sexa, ¡Vai!, que é algo accesorio en todo programa de partido.

¿QUEN DA MAIS?

Tentando facer unha mostra das posturas de cada partido, nada mellor que recurrir ós programas electorais onde, en teoría, se conteñen tódolos propósitos que cada formación política pensa levar a cabo. Sería arduo poñerse a facer unha análise exhaustiva de cada programa, por iso foron elixidos os más representativos: AP pola dereita, PSOE pola esquerda amén de se-lo partido no goberno, e Esquerda Galega polo que se refire ó ámbito galego.

Dos programas consultados, AP é o que máis se extende no tratamento da custión, previamente fala da familia na que como pilar básico figura a muller, que é entendida e interpretada en función da institución familiar. "Facilitarase o acceso da muller ó traballo coa creación de guarderías..." para poder compaginar traballo/familia". Propugna a creación dun ministerio que meta nun mesmo saco á familia, a mocidade e ó deporte. O que lle segue non ten desperdicio: definiranse unhas normas de defensa dos valores morais que, administrados polos xueces, garanticen á familia a protección contra da "pornografía, violencia, etc...". Seguidamente fala de integrar na política social ó "amo/a de casa", e como punto de partida xa na custión da muller, fala de reconocerelle o principio de respeto á dignidade humana, a valoración da liberdade persoal, a búsqueda de solidaridade, como fin de revalorizar unha sociedade más humana. Propón usar tódolos medios constitucionais para chegar á "igualdade de los españoles ante la ley".

Agora ben, inclúe no seu programa o que ningún outro: facer a definición dunha política que terá como obxectivo a muller. Esta política ha de ser pragmática e realista que "partiendo da naturaleza femeñina y sin renunciar a los valores tradicionais y espirituales que le son propios...". Logo promete mirar pola situación xurídica da muller e polo desenrollo da igualdade de oportunidades e por razón do sexo. Volta a insistir na especial atención á ama de casa e de novo algo orixinal que non recolle ningún outro: a reinserción da muller de 30-35 anos que tivera que interrumpi-la sua carreira ou profesión por causa dos fillos. Máis adiante, de pasada, considera inxustas as marxinacións sociais que sufren as mulleres soas con cargas familiares; nais solteiras, viudas, separadas, etc.. Neste programa todo xira arredor de dous sumandos: muller — fogar — familia.

O programa do PSOE xoga co cambio. Cambio na escala de valores, maior igualdade na distribución de oportunidades. Na folla que dedica á muller refírese á educación que ha de estar basada na igualdade, sobre todo na educación física, xogos e programación do ocio. A hora de poñer todo isto en práctica crearáse unha comisión de vixiancia que actuará principalmente sobre as imáxenes dos textos, e un Gabinete de orientación profesional para evitar discriminacións no mercado de traballo. Reivindica, dentro da formación de adultos, un programa dedicado á muller, ós derei-

tos das amas de casa e fai fincapé na situación das traballadoras a domicilio. En canto ó labor administrativo recolle a creación dunha comisión para igualdade que garantece a non discriminación dos sexos, centros de planificación familiar incluídos na seguridade social onde se vería a regulación do embarazo, psicoprophilaxis e a asistencia no parto e no puerperio; asimismo habería información de todo o que atinxira ós fillos menores de seis anos. Finalmente atende ás nais con responsabilidade non compartida fomentando medidas no emprego e outras proteccións.

En canto ó tan traído e levado tema do aborto terapéutico, ni pío. Mesmo nunhas recentes declaracions, co xa presidente evitou contestar a preguntas sobre este tema... e que seguramente tamén, como Samcho, toparon coa Igrexa. Neste campo o Partido Comunista é más realista por canto pedía a legalización tendo en conta os abortos clandestinos que se realizan en ínfimas condicións e os que se fan no exterior, que é privativo para moitas mulleres.

Esquerda Galega ofrece un programa de esquerdas que recolle máis ou menos as mesmas promesas co partido socialista, non obstante fai fincapé en tres puntos importantes que non recolle outro programa. O primeiro en relación co campo laboral propugna a creación dunha porcentaxe de postos creados para mulleres, contando con cursiños de adaptación especialización, reincorporación ou incorporación. No campo da sexualidade pronúnciase porque a Seguridade Social se faga cargo de tódolos métodos anticonceptivos, pola despenalización do aborto e pide, tamén, a amnistía para as encausadas nos procesos por aborto. Finalmente e no campo da educación refírese á comunicación e propón o cambio da imaxe da ama de casa que se ofrece.

Esto dá unha idea do contido que levaron tras súa as listas de votación e do que se votou. A postura que se observou ante estas eleccións foi varia. O Feminismo Independiente por considerar que ningunha opción recolle na sua realidade a problemática da muller preferiu a abstención, áinda que non faltou quen a título particular se decantara por algunha formación política razoando que cun cambio na sociedade, o papel da muller varía no seu conxunto.

M^a do Carmen Cotelo.

Daquelas que cantan as pombas e as frores
todos din que teñen alma de muller.
Pois eu que nas canto, Virxe da Paloma,
iai! ¿de qué a terei?

ROSALIA DE CASTRO

Nesta tarde de choiva,
agazapada, baixo o bandullo
carcomido da desesperación,
os teus osos tullidos
reclamanme, co sorriso deformé,
os intres de pracer e morte,
que a miña agresividade,
tapada con mantos de terciopelo
logra furar nas tuas entrañas,
e agoniar co sangue envenenado
de principe, destronado.
estremézome agora
cando xa che teño destruido
pola pasión do desamor
e sin darme conta
estou arrepentindome do pecado
que a natureza deixou medrar
na arbre das mazás prohibidas.

Epitafio:

...Quizaves tampouco quería que me entenderas, porque entón toda a creatividade que houbera en mí perdería valor. E xa non sería eu a que creara senón nós os dous. E nunca podería decir que o fillo era meu, senón del son as mans, miñas as pernas, e as bágoas do espírito santo.

Carmen Rabade.

Esta noite escribo prumas de gueivotas feridas,
as verbas tan só son soedades segredas, escondidas,
ten a volta un nome que arrecende a tristura
igual que a choiva de verán polas ruas.

E iste perderse decote por laberintos de amores
iste ir e vir da morte a vida,
iste incomprensibel silencio extravagante
que nos recobre as gueivotas co seu sangue.

Cantos sacrificios fixeronse na praia,
cantas guerras a orgullo polo abrente,
cantos temos os pasos cubertos de odios,
sempre haberá algun morto no noso recordo.

Por iso esta noite escribo prumas de gueivotas feridas,
sangues de pombas acoiteladas nun ceo de dúbidas,
bagoas de rulas afogadas na soedade
dunha hora, dunha tarde, dun outono
cando coidamos que a vida remataba nise laío.

Ana Romaní

Déixame ve-la mar,
nai,
Déixame ve-la lúa,
nai,
déixame amar,

Déixame ve-la terra,
nai,
déixame voar.

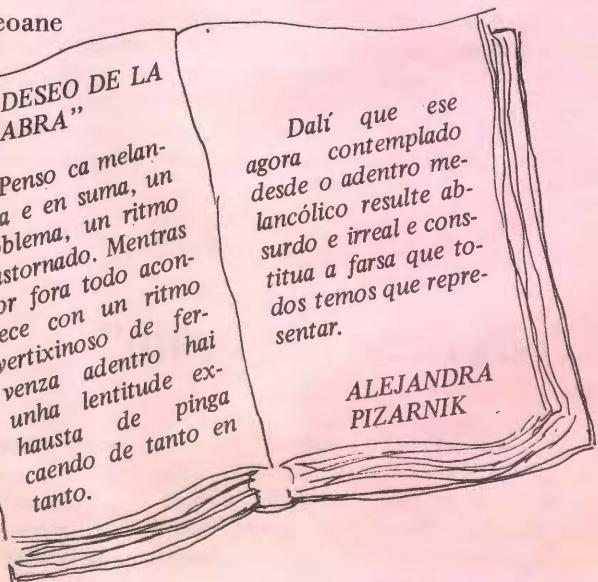
Dolores R. Seoane

“EL DESEO DE LA PALABRA”

Penso ca melan-

Dalí que ese
agora contemplado
desde o adentro me-
lancólico resulte ab-
surdo e irreal e cons-
titua a farsa que to-
dos temos que repre-
sentar.

ALEJANDRA
PIZARNIK

...un pouco de todo

CARLA LONZI

Carla Lonzi, unha das teorizadoras máis lúcida do movemento de liberación feminina europeo, morreu fai uns meses. Traemos aquí, como homenaxe, uns textos do seu libro "Escupamos sobre Hegel".

"Para o varón afastarse do terreo da muller é unha perda incalculable da súa dimensión patriarcal, e xa que logo, da súa virilidade: o seu rango de suxeito dependeu sempre do grado de suxección e veneración que logra impor sobre a muller. Dependía do xeito en que fose obedecido e mitificado por cada muller".

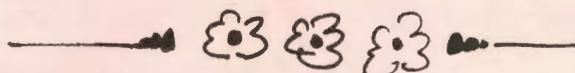
"A actividade do coito nunha altísima porcentaxe, carece de descarga orgásrica, posto que o modelo sexual do coito require unha disposición sicosocial cara ó outro sexo, ó que a muller está cada vez menos inclinada a ceder. Tanto é así que Masters e Johnson afirman que a muller, no coito coroad polo orgasmo, responde sexualmente más ó sistema sicosocial, cá acción do sistema biofísico".

"Que non nos preguntan que pensamos do matrimonio e do seu paliativo histórico, o divorcio. As institucións creadas para aseguralo privilexio do varón reflexan unha imposición non máis tolerable cás relacións entre os dous sexos. Nós facemos saltar todos, absolutamente todos, os instrumentos de tortura da muller".

"Anticonceptivos, aborto, esterilización, revelan unha incongruencia no mundo patriarcal: poñen de manifesto que non podemos identificar procreación e pracer".

"Gracias á difusión das prácticas abortivas e anticonceptivas os varóns asegúranse de que o seu pracer non será turbado. A liberación do aborto, converteuse, ó longo de milenios, na condición mediante a cal o patriarcado intenta cura-las súas contradiccións, mantendo inalterables os termos do seu dominio".

"A muller en canto suxeito non rexeita o varón como suxeito, senón coma "rol" absoluto. Na vida social rexéitao en tanto que "rol" autoritario".

libros

"Mujer y Sociedad" de Lidia Falcón
"UN PASEO POLA HISTORIA"

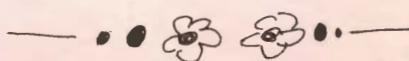
Esta obra foi finalizada en 1.968. O ano seguinte sae a primeira edición e en 1.974, algo retocada, a segunda. Puido pensarse ante isto que quizais algúns conceptos non estiveron o actualizados que debían. E posible. Así e todo, non se pode dicir que perda vixencia, dado que a documentación histórica é inalterable. Un reproche que se lle pode facer é que os capítulos dedicados a España deberan ser más extensos e tratalos en maior profundidade.

O subtítulo do libro resume a idea que deixa a súa lectura: "Anális dun fenómeno reaccionario". Así é. O longo das súas 377 páxinas, divididas en dúas partes, queda reflexado o papel da muller a través da historia. Arrinca das concepcións xudías e da posición relixiosa que crea á pecadora Eva como chivo expiatorio da pobreza fisiolóxica e espiritual do home: xa ten alguén máis miserable ca el.

Comenza o paseo da muller pola historia, sumisa, servidora e atada ó mito da castidade que as relixións se encargan de fomentar, e da súa man aparece a prostitución que en certas épocas, coma a de Mahoma, eran miradas con respeito porque proporcionaban ingresos e unha certa influencia pública. Trata tamén o tema da venta de esposas e o da obediencia ó home que exercía a sua propiedade sobre dunha fonte de placer, uns brazos pró traballo... e a reproducción da familia, razón moi importante xa que o home é exendrado e parido pola muller polo que a autora considera que tódalas rebelións masculinas "son vanas xustificacións e venganzas contra a dominación do sexo".

Sería moi extenso comentalo diversos capítulos nos que aparece a muller como bruxa, coma ramera, coma santa inocente... como activa loitadora polas súas libertades, as primeiras foron as inglesas e norteamericanas, tamén xogando o papel que lles tocou no nazismo e no fascismo italiano, e na época franquista que é tratado coma un paréntese en tódalas ordes. En resumo é un libro moi doado de ler, mesmo se fai ameno, moi ben documentado e que da unha visión moi clara do papel que veu desempeñando a muller nas distintas coyunturas históricas. Importante tamén é que coa edición de bolsillo non sae moi caro adquirir este libro.

Mª Carmen Cotel

RECORTES

"Toda tú eres un culito"

carta:

"Un culito al nacer nos han impuesto/ que a fines muy concretos obedece/e incluso aquél que menos lo merece/provisto va, detrás, con tal repuesto./Más aseguran hoy con gran denuesto/-y el sexo femenino se estremece-/que toda la mujer, según pare-

ce, es un culito, ioh! férvido supuesto./ Ni seno o corazón: sólo un culito/ en el jardín de un Bosco extraviado/convertido en absurdo meteorito./Venus no existe ni alguien la ha soñado,/la Gioconda no ríe a lo infinito;/que la belleza al culo se ha mudado".

Segundo a revista "Interviu" este eslogan publicitario foi aceptado maioritariamente nunha enquisa, polas mulleres menores de trinta anos. Con motivo deste eslogan recibiu en "El País" a seguinte